

TŪVE JĀNSONE
**NEREDZAMAIS
BĒRNS**
UN CITI STĀSTI

Tūves Jānsones zīmējumi

No zviedru valodas tulkojusi
Elija Kliene

ZVAIGZNE ABC

821.113.5-93
Ja 606

Tove Jansson
DEN OSYNLIGA BARNET OCH ANDRA BERÄTTELSE

© Tove Jansson, 1962, Moomin Characters™
Published in Latvian by arrangement with Rights & Brands.

Tūve Jānsone
NEREDZAMAIS BĒRNS UN CITI STĀSTI

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja *Vija Kilbloka*
Redaktore *Antra Vagnere*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*
Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-2056.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Elija Kliene
© Izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2005, 2011, 2023
ISBN 978-9984-37-097-2
ISSN 1407-3730

Veltīts Sofijai

PAVASARA DZIESMA

Kādā rāmā un dzidrā vakarā aprīļa beigās Susuriņš nāca no tik tāliem ziemeļiem, ka arī pats uz savas ziemeļpuses nesa sniega pārslas.

Augu dienu viņš bija soļojis pa neskartu klajumu un visu laiku virs galvas dzirdējis gājputnu klaigas.

Putni arī devās mājup no dienvidiem.

Iet bija viegli, jo mugursoma bija gandrīz tukša un itin nekas viņu nenomāca. Susuriņš jutās apmierināts ar mežu un laiku, un pats ar sevi. Kā rītdiena, tā vakardiena – abas atradās vienlīdz tālu, bet patlaban starp bērziem mirdzēja liegi sārta saule un gaiss bija dzestrš un maigs.

“Vakars kā radīts dziesmai,” Susuriņš domāja. “Dziesmai, kurā jāizteic viena daļa gaidu, divi daļas pavasara grūtsirdības, un pārējā daļā jāskan gaviļēm par iespēju ceļot, būt vienam un justies labi pašam ar sevi.”

Šo melodiju viņš jau daudz dienu bija nēsājis zem cepures, bet lāgā neuzdrīkstējās celt gaismā. Tai vajadzēja vēl augt un kļūt par tik līksmu pārliecību, ka,

viņam pieskaroties vien mutes harmonikām, visi toņi skanētu īstajā vietā.

Ja sāktu par agru, var gadīties, ka toņi skan ačgārnīgi un nekāda labā dziesma neiznāk vai arī viņam pašam var zust patika un spēja uzņemt pareizo toni.

Melodija ir nopietna padarīšana, sevišķi – ja tai jābūt vienlaikus liksmīgai un skumīgai.

Un, kad viņš nonāks Muminielejā un spēlēs uz tilta, kas ved pāri upei, tad trollītis tūlīt sacīs, ka melodija ir jauka. Šausmīgi jauka.

Susuriņš apstājās sūnās un mirkli izjuta nepatiku. Trollītis Muminis taču gaidīja viņu un briesmīgi pēc viņa ilgojās. Tas sēdēja mājās, gaidīja un brīnīdamies teica: “Protams, tu esi brīvs. Skaidrs, ka tu vari doties ceļā. Pēc manas saprašanas, dažreiz tev nepieciešama brīvība.”

Bet tai pašā laikā trollīša acis aiz vilšanās un nevarīgām ilgām bija tumšas.

– Ai-ai, – Susuriņš sacīja un soļoja tālāk. – Ai-ai-ai, viņš ir aplam jūtīgs, šis trollītis. Es par viņu nedomāšu. Viņš ir labs trollītis, bet es par viņu vairs nedomāšu! Šovakar esmu viens pats ar savu melodiju, un šis vakars nav rīts.

Pēc neilga laiciņa Susuriņam izdevās pilnīgi aizmirst trollīti. Viņš ošņāja pēc patīkamas apmešanās vietas un, izdzirdējis dziļāk mežā upītes burbuļošanu, tūlīt devās turp.

Pēdējais sārtais saules stars bija nodzisis no koku stumbriem, un iestājās pavasara krēsla, gausa un zila. Viss mežs bija zils, un bērzi kā balti pīlāri nira dziļāk un dziļāk mijkrēslī.

Upīte bija jauka.

Dzidra un brūna tā dejoja pār pērngadējo lapu kumšķiem, pār neizkusušiem ledus gabaliem, tā taisīja pagriezienu sūnās un uz galvas metās nelielā, baltsmilšainā ūdenskritumā. Brīžiem tā dziedāja mažorā un brīžiem pūlējās izlikties liela un draudīga, un tad izskaloja kaklu ar ledus ūdeni un smējās par visu.

Susuriņš stāvēja slapjajās sūnās un klausījās. “Upītei jāskan manā dziesmā. Varbūt kā piedziedājumam,” viņš prātoja.

Pēkšņi no aizdambējuma nokrita akmens un par veselu oktāvu pārmainīja upītes melodiju.

– Nemaz nav slikti, – Susuriņš apbrīnodams sacīja. – Tieši tā tam jābūt.

Visa dziesma jaunā tonkārtā – varen labi. Nez vai nevajadzētu veltīt upītei pavisam īpašu dziesmu.

Viņš paņēma veco katliņu un pie ūdenskrituma piepildīja to ar ūdeni. Tad pagāja zem eglēm sameklēt kurināmo. Mežs no izkusušā sniega un pavasara lietus bija slapjš, un Susuriņš nometās zem biezas kritālas pameklēt sausu malku. Viņš pastiepa ķepiņu – un tieši tai mirkli kāds iekliedzās, aizšāvās garām zem eglēm un vēl krietni ilgi mežā klusi kliedza.

– Jā, jā, – Susuriņš savā nodabā noteica. – Rāpuļi un visādi ķipari ik krūmā. Tas skaidri manāms. Savādi, ka viņi tik nervozi. Jo sīkāki, jo spriganāki.

Viņš izvilka lielu, sausu pagali, mazliet skaidu un mierīgā garā iekūra upītes likumā uguni. Uguns tūlīn sāka degt; Susuriņš bija radis pats sev vārīt ēdienu. Citiem gan viņš nekad negatavoja pusdienas, ja nebija

spiests to darīt, un par citu pusdienām bēdu neturēja. Dažs labs ēdot vienmēr mēdz pļāpāt.

Ļaudīm bija sliksme pēc krēsliem un galdiem un ļaunākā gadījumā pat pēc servjetēm.

Viņš bija dzirdējis par kādu murmulī, kas pirms pusdienām pat pārģērbjoties, bet tās droši vien bija tenkas.

Susuriņš izklaidīgi strēba šķidro viru, kamēr viņa acis atpūtās, raugoties zaļajā noriņā zem bērziem.

Melodija tagad bija pavisam tuvu, to vajadzēja tikai satvert. Bet viņš mierīgi varēja nogaidīt, melodija bija sagūstīta un nevarēja izgaist. Vispirms jānomazgā trauki, pēc tam jāsaģatavo smēķis, un tikai tad, kad ugunskurā sāka kvēlot ogles un mežā sasaucās nakts dzīvnieki, bija laiks sacerēt dziesmu.

Ļekainīti Susuriņš pamanīja, skalodams upītē katliņu. Dzīvnieciņš tupēja upītes otrā malā zem kāda celma, blenzdams caur izspūrušo cekulu. Ļekainīša acis bija izbailu pilnas, bet ar lielu interesi vēroja katru Susuriņa kustību.

Divas biklas acis zem spalvu ērkuļa. Kā cilvēkam, ar kuru nemēdz rēķināties.

Susuriņš izlikās, ka nemaz nav pamanījis ļekainīti. Viņš sabikstīja ugunskuru un sakārtoja dažus egļu zarus, kur apsēsties. Paņēma pīpi un to lēnītiņām aizkūpināja. Viņš pūta smalkas dūmu vērpatīņas pret naksnīgajām debesīm un gaidīja savu pavasara dziesmu.

Bet tā nenāca. Toties viņš juta ļekainīša acis, kas visam sekoja, apbrīnoja katru viņa izdarību, un Susuriņu pamazām pārņēma pretīgums.

Viņš sasita ķepiņas un izsaucās: – Tiš!

Tad ģekainītis izlēda ārā no savas paslēptuves un gaužām bikli sacīja:

– Ceru, ka neesmu tevi sabaidījis? Es zinu, kas tu esi. Tu esi Susuriņš.

Pēc šiem vārdiem mazais dzīvnieciņš devās uz upīti un brida tai pāri. Upe bija par lielu tik mazam ķiparam, un ūdens bija auksts. Pāris reižu viņam paslidēja ķepiņas un viņš apvēlās, bet Susuriņš jutās tik nelāgi, ka pat nedomāja iet palīgā.

Beidzot krastā izrāpās kaut kas nožēlojams un tievs kā smildziņa un, zobus klabinādams, teica:

– Sveiks! Esmu tik laimīgs tevi sastapt.

– Sveiks! – Susuriņš dzedri attrauca.

– Vai drikstu sasildīties pie tava ugunsкура? – mazais ķipars atsāka, un viņa purniņš starot staroja. – Iedomājies, es tagad būšu tas, kas reiz sēdējis pie Susuriņa ugunsкура. To neaizmirsīšu visu savu mūžu.

Ļekainītis pavirzījās tuvāk, uzlika ķepiņas uz mugursomas un svinīgi čukstēja:

– Vai tavas mutes harmonikas ir tur? Vai tās atrodas tur?

– Jā, – Susuriņš atbildēja diezgan strupi. Viņa vientulības melodija bija izkaisusi, visa noskaņa – sabojāta. Viņš košļāja pīpi un stingi raudzījās uz bērziem, neko tur nesaskatīdams.

– Mani tu netraucēsi, – Ļekainītis naivi izsaucās. – Ja tu vēlētos spēlēt, es gribēju teikt. Tu pat iedomāties nevari, cik ļoti es ilgojos pēc mūzikas. Nekad to neesmu dzirdējis. Bet par tevi gan esmu dzirdējis. Par tevi man pastāstīja ežuks un pundurītis, un mana māmiņa... Pundurītis pat esot tevi redzējis! Jā, tu nevari iedomāties... šeitā reti kaut kas notiek... Un mēs tik daudz sapņojam...

– Nu, kā tad tevi sauc? – Susuriņš ievaicājās. Vakars tik un tā bija sabojāts, tāpēc jau labāk bija kaut ko sacīt.

– Esmu tik maziņš, man vārda vēl nav, – Ļekainītis strauji atteica. – Padomā: neviens līdz šim man to nav jautājis. Un tad ierodies tu, par kuru tik daudz esmu dzirdējis un pēc kura tik ļoti ilgojos, un vaicā, kā mani sauc. Kā tu domā... ja nu tu varētu... es gribēju teikt, vai tas tevi briesmīgi neapgrūtinātu izdomāt man vārdu, kas būtu tikai mans un neviena cita. Jau šovakar.

Susuriņš nez ko nomurmināja un uzvilka pār acīm cepuri. Kāds ar smailiem, gariem spārniem laidās pāri upei un, ielidodams mežā, skumji un gari novilka: – Ti-ti-ū. Ti-ti-ū, ti-uu...

– Nekad tu nebūsi īsti brīvs, ja kādu pārlietu apbrīnosi, – Susuriņš pēkšņi sacīja. – Es to zinu.

– Es saprotu, ka tu visu zini, – mazais ķipariņš čaloja un pievirzījās vēl tuvāk. – Zinu, ka tu visu esi redzējis. Viss, ko tu saki, ir pareizi, un es allaž pūlēšos būt tikpat brīvs kā tu. Tagad tu dosies uz mājām, uz Muminieļu, un atpūtīsies, un satiksi paziņas... Ežuks stāstīja: tiklīdz trollītis Muminis iznākot no ziemas guļas, viņš tūdaļ ilgojoties pēc tevis... Vai tas nav jauki, ja kāds pēc tevis ilgojas, staigā apkārt un gaida, gaida?

– Es nāku tad, kad man patīk! – Susuriņš strauji izsaucās. – Varbūt vispār neatnāku. Varbūt aizeju pavisam uz citu pusi.

– Ai, tad nu gan viņš bēdāsies, – ļekainītis atbildēja.

Viņa kažociņš no siltuma pamazām izžuva un priekšā bija gaiši brūns un miksts. Viņš atkal norādīja uz mugursomu un vaicāja:

– Varbūt tu... Tu esi tik daudz ceļojis...

– Nē. Ne tagad, – Susuriņš atteica. Un sarūgtināts sevī nodomāja: “Kāpēc viņi neļauj man vienam pašam pārdzīvot savus ceļojumus? Vai tad viņi nesaņem, ka, par tiem stāstot, es tos salaužu? Un tad viss izgaist, atceros tikai savus stāstus, kad mēģinu atminēties, kā tas bija.”

Labu laiciņu valdīja klusums, un atkal iekliedzās naktsputns.

Tad ļekainītis piecēlās un klusā balsī sacīja:

– Jā, nu man jāiet uz mājām. Paliec sveiks!

– Sveiks, sveiks! – Susuriņš attrauca un saslējās.
– Paklau, starp citu, vārdu tu dabūsi. Tu vari saukties par Ti-ti-ū. Ti-ti-uu, saproti, vārds ar liksmu sākumu un daudziem sērīgiem u beigās.

Ļekainītis stāvēja un raudzījās, un uguns atblāzmā viņa acis dzelteni zaigoja. Viņš pārdomāja savu vārdu, patiksmīnājās par to, ieklausījās tajā, iejutās un beidzot pacēla purniņu pret debesīm un klusi izkiedza to tik sērīgi un jūsmīgi, ka Susuriņam saltas tirpas pārskrēja. Tad viršos pazibēja brūna astīte, un viss apklusā.

– Pē, – Susuriņš izsaucās un paspēra ar ķepiņu ugunskuru. Pēc tam izdauzīja pīpi. Beidzot viņš piecēlās un sauca:

– Vadzi! Nāc atpakaļ.

Bet mežā valdīja klusums.

– Nujā, – Susuriņš sacīja. – Vienmēr jau nevar būt laipns un sabiedrīks. Es to vienkārši nepagūstu. Bet mazais ķipars taču dabūja vārdu.